

Majandus- ja tööstusministri käskkirja „Noorte, kes ei õpi ega tööta, ja tervise tõttu tööturul haavatavamas olukorras olevate inimeste tööturul toetamine“ eelnõu seletuskiri

I Sissejuhatus

Käskkirja kehtestatakse perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakendamise seaduse § 10 lõigete 2 ja 4 alusel.

Käskkirjaga tunnistatakse ühtlasi kehtetuks majandus- ja tööstusministri 21. juuli 2025. a käskkirja nr 85 „Noorte, kes ei õpi ega tööta, ja tervise tõttu tööturul haavatavamas olukorras olevate inimeste tööturul toetamine“ (vt täpsemalt punkt 15 selgitust).

Käskkirjaga reguleeritakse „Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava 2021–2027“ (edaspidi *rakenduskava*) poliitikaeesmärgi 4 „Sotsiaalsem Eesti“ erieesmärgi a „Parandada kõigi tööotsijate, eelkõige noorte ja pikaajaliste töötute ning tööturult eemalejäänud ja tööturul ebasoodsas olukorras olevatesse rühmadesse kuuluvate isikute töölesaamise võimalusi ja aktiveerimismeetmete kättesaadavust nende jaoks, tehes seda noorte puhul eelkõige noortegarantii rakendamise kaudu, ning füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemise ja sotsiaalmajanduse edendamise kaudu“ meetme 21.4.2.3 „Kõrge tööhõive taseme saavutamine ja hoidmine“ (edaspidi *meede*) sekkumise 21.4.2.31 „Tööturu struktuursete probleemide lahendamine, tööhõive suurendamine ja erinevate tööturu riskirühmade tööturul osalemise toetamine“ toetuse andmise ja kasutamise tingimusi ja korda.

Käskkirjaga toetatakse tegevusi, mille sihiks on 15–29-aastased noored, kes ei õpi ega tööta (edaspidi *NEET-olukord*) ja NEET-olukorra riskis (edaspidi *NEET-risk*) olevaid 13-aastaseid noori abistavate ja toetavate süsteemide arendamine ja rakendamine ning tervise tõttu haavatavamas olukorras olevate inimese töövõime säilitamise ja parandamise edendamine.

Tegevusi viiakse ellu ja kulusid tehakse ajavahemikul 01.01.2024–31.12.2029.

Meetme eelarve on 63 622 364 eurot (Euroopa Sotsiaalfond+ toetus 44 535 655 eurot ja riiklik kaasfinantseering 19 086 709 eurot). Käskkirjaga kinnitatakse toetuse andmise tingimuste (edaspidi *TAT*) eelarve on 5 407 800,30 eurot, sh Euroopa Sotsiaalfond+ (ESF+) toetus 3 785 460,21 eurot, millele lisandub riiklik kaasfinantseering 1 622 340,09 eurot. Tegevused on seotud meetme raames avatud taotlusvoorude kaudu toetatud majandus- ja infotehnoloogiainistri 19. juuli 2023. a määruse nr 48 „Töölase konkurentsivõime toetamine“ § 4 lõike 1 punktis 1 nimetatud tegevusega.

TAT on seotud isikuandmete töötlemisega isikuandmete kaitse üldmääruse tähenduses ning selle kohta on koostatud täpsem mõjuanalüüs seletuskirja IV osas. Tulenevalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusest (EL) 2021/1060, 24. juuni 2021, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfond+, Ühtekuuluvusfondi, Õiglase Ülemineku Fondi ja Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi kohta ning nende ja Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi, Sisejulgeolekufondi ning piirihalduse ja viisapoliitika rahastu suhtes kohaldatavad finantsreeglid (ELT L 231, 30.06.2021, lk 159–706) artikli 73 punktist 2 ja artikli

74 punktist 1, on toetusskeemi rakendamise kohta koostatud riskide hindamise analüüs (seletuskirja lisa 2).

ESF+ vahendite kasutamisel perioodil 2021–2027 Eestis on aluseks rakenduskava, mis on koostatud, arvestades Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1060 artiklis 10 nimetatud partnerluslepet, ja mille on kinnitanud nii Vabariigi Valitsus kui Euroopa Komisjon.

TAT sisaldab eesmärkide ja tegevuste kirjeldust, eelarvet, toetatavate tegevuste sihtrühma, tulemusi, seost Riigikogu 12. mai 2021. a otsusega heaks kiidetud Eesti riigi pikaajalise arengustrateegia „Eesti 2035“¹ (edaspidi „Eesti 2035“) sihtide ja arengukava eesmärkidega ning rakendamise tingimusi. TAT-ist rahastatavad tegevused on kooskõlas EL-i põhiõiguste hartas nimetatud põhiõigustega ja puuetega inimeste konventsiooni väärtustega. Vastav analüüs on seletuskirja lisa 1.

Eesti inimeste potentsiaal tööturul ei ole täielikult rakendunud. Elanikkonnas on rühmi, kes ei saa erinevatel põhjustel kas ajutiselt või püsivalt oma majanduslikku toimetulekut ja heaolu töötamise teel kindlustada. Tööturul on ebasoodsamas olukorras näiteks tervisest tuleneva takistusega inimesed, aga samuti noored. Tööjõus osalemise määra tõstmiseks tuleb tegeleda erinevate sihtrühmade tööturule toomisega ja nende tööturul püsimise toetamisega.

Noorte töötus kasvas järsult COVID-19 pandeemiast tulenenud kriisi tõttu ja selle tase on püsinud siiani kõrge. Kuigi 2021. aastal noorte olukord pisut paranes, võis 2022. aasta I poolel märgata uuesti noorte töötuse kasvu. 2022. aasta teisel poolel noorte töötus küll vähenes, kuid aasta keskmine noorte töötuse määr (15–24-aastaste vanuserühmas 18,6%; 15–29 vanuserühmas 10,9%) jäi 15–24-aastaste vanuserühmas kõrgemaks kui 2021. aastal (16,7%), kuid 15–29-aastaste vanuserühmas püsis samal tasemel. 2022. aastal oli 15–24-aastaseid noori töötuid kokku 10 400, 15–29-aastaseid 13 300. Ehkki 2023. aasta I kvartalis noorte töötuse määr võrreldes 2022. a IV kvartaliga langes (15–24-aastaste vanusegrupis 11,5%-ni ja 15–29-aastaste vanusegrupis 7,9%-ni), tõusis see taas 2023. aasta II kvartalis (15–24-aastaste vanusegrupis 16,4%-ni, 15–29-aastaste vanusegrupis 11,0%-ni), mis on jätkuvalt oluliselt kõrgem kui üldine töötuse määr (2023. a II kvartalis oli 15–74-aastaste töötuse määr 6,7%). Nii Rahandusministeeriumi kui Eesti Panga majandusprognoosi kohaselt kasvab töötus veel ka 2024. aastal. Noored loetakse töötuks ka siis, kui nad otsivad tööd õpingute kõrvalt. 2022. aastal oli selliseid noori 48%.

Haridus- ja Teadusministeeriumi ja Statistikaameti koostöös valminud eksperimentaalanalüüs tõi välja, et suurimad riskid NEET-olukorda sattuda on noortel, kes ei ole Eestis sündinud, ei oma varasemat töökogemust, on noor lapsega kodus olev ema ja on madala haridustasemega². Ka Praxise läbiviidud analüüs³ alaealiste töötamise teemal tõi esile, et varase töökogemuse omandamine on oluline, vähendades noorte haavatavust (sh kaitstes neid ka NEET-staatuse eest) ning tugevdades nende positsiooni tööturul. Seega on vajadus võimaldada lastele ja noortele töökogemust. 15–17-aastaste töötuse määr on küll peale 2021. aastat, mil see oli 45,6%, langenud, kuid on siiski kõikumine ning ulatus 2024. aastal 40,4%-ni. Kuigi noorte töötamine on aasta-aastalt kasvanud, siis 2023. aastal töötas 13–17-aastastest noortest 24%, sh vanemas vanuserühmas on töötamine sagedasem kui nooremates vanuserühmades, poisid töötavad pigem harvem kui

¹ https://valitsus.ee/sites/default/files/documents/2021-06/Eesti%202035_PUHTAND%20%C3%9CLDOSA_210512_1.pdf

² Sõstra, K. (2025). Mis mõjutab noorte NEET-staatusesse langemist? Analüüsi aruanne. Statistikaamet.

³ Ester, J., Kendrali, E., Kletter, T., Lehari, M. ja Pall, K. (2025). Alaealiste töökogemuse omandamise toetamine. Lõpparuanne. Tallinn: Mõttekoda Praxis.

tüdrukud ning Kirde-Eesti noored töötavad harvem kui teiste piirkondade noored. Sotsiaalministeeriumi analüüsi⁴ kohaselt on märgatava hulga noorte (38%) jaoks olnud probleemiks soov töötada, kuid sobiva töökohta mitteleidmine; samuti on osade noorte (16%) jaoks murekohaks, et neid ei ole tööle võetud. Viidatud Praxise analüüs näitas, et nooremate vanuserühmade jaoks on õpilasmalev oluline esimese töökogemuse omandamise võimalus: 2023. a töötas õpilasmalevas 59% kõikidest 13-aastastest töötajatest ning 45% 14-aastastest töötajatest vanuse kasvades maleva roll väheneb.

Veelgi problemaatilisem on olukord siis, kui noor enam üldse ei õpi ega tööta ehk kuulub nn NEET-olukorras noorte hulka. 2022. aastal oli 15–29-aastaseid NEET-olukorras noori 20 800, kellest 57,2% (11 900) olid mehed ja 42,8% (8900) naised, sh koguarvust 16,3% (3400) neist olid haiguse või vigastuse tõttu mitteaktiivsed. Eestlastest sihtgrupi noori oli 14 600 (70%) ja mitte-eestlasi 6200 (30%). 2023. aasta I ja II kvartali töjõu-uuring näitab sihtgrupi koguarvus langustrendi. Euroopa Komisjoni eesmärk aastaks 2030 on, et NEET-olukorras noorte osatähtsus (15–29-aastased) ei ületaks 9%⁵. Eesti on seadnud sama eesmärgi. 2022. aastal oli Eestis NEET määr 10,6%.

Noorte töötuse kasvu põhjuseks COVID-19 pandeemia ajal oli, et see vähendas töjõuvajadust valdkondades, mis on tavapäraselt pakkunud noortele tööturule suundumise võimalusi (teenindus, majutus ja toitlustus). Kriisiperioodidel satuvad esmalt löögi alla noorte töötamisvõimalused. Praegune tööturu olukord on eelkõige keeruline vähese kogemusega noortele ehk neile, kes ei ole varem töötanud või on äsja koolipingist lahkunud.

Riigi strateegilistes eesmärkides rõhutatakse vajadust pöörata noorte sihtrühmale eraldi tähelepanu, et aidata neil jätkata haridusteed, suurendada nende tööhõivevalmidust ja kaasata neid tööturule. Kuna noorte vähesel haridusel ja töötusel on kaugeleulatuvad isiklikud ja sotsiaalmajanduslikud tagajärjed, on oluline aidata noori tööturule. Noortesse suunatud investeeringud annavad pikaajalist kasu, vältides kulutusi, mida põhjustab noorte inimeste kõrvalejäämine tööturult, haridusest ja koolitusest, ning kasvatades lisandväärtust, mida loob aktiivne ja kvalifitseeritud töjõud. „Eesti 2035“ kavas on rõhutatud vajadust viia inimeste teadmised, oskused ja hoiakud tööturu vajaduste ja majanduse struktuurimuutustega kooskõlla. Heaolu arengukavas 2023–2030 on välja toodud, et töjõus osalemise määra tõstmiseks tuleb muu hulgas tegeleda riskirühmadega ehk noorte, eakate ja muukeelsete elanikega. Noortevaldkonna arengukavas 2021–2035 on välja toodud, et vajadus on tagada noortele kvaliteetne tööhõive, mis seisneb võrdsetes võimalustes, sotsiaalses kaitstuses, õiglastes töötingimustes ning ligipääsus kvaliteetsetele töökohtadele, praktika- ja vabatahtliku töö võimalustele. Selle kaudu valmistatakse noori ette muutuva tööturu ja tulevikutöödega kohanemiseks ning toetada sujuvat üleminekut haridusest tööturule.

Kõik Euroopa Liidu riigid on võtnud kohustuse rakendada nõukogu 2020. aasta aprilli soovitus⁶ käsitletud tugevdatud noortegarantiid. Soovitus on osa Euroopa Liidu noorte tööhõive toetuspaketist. Eesmärk on tagada alla 30-aastastele noortele nelja kuu jooksul pärast töötuks jäämist või formaalharidusest lahkumist kvaliteetne tööpakkumine, haridustee jätkamine, õpipoisiõppe või praktika pakkumine. Laiemas tähenduses soovitakse noortegarantii raames pakutavate tegevustega vähendada noorte üldist tõrjutusriski ning ennetada nende tööturult ja/või haridussüsteemist väljalangemist ning NEET-olukorda sattumisel tagada võimalikult kiire ja sujuv naasmine haridussüsteemi või tööturule. Noortegarantii tugevdamise elluviimiseks on Vabariigi

⁴ Sotsiaalministeerium (2020). Analüüs varase töökogemuse soodustamiseks kooliealiste noorte seas. Tallinn 2020.

⁵ <https://op.europa.eu/webpub/empl/european-pillar-of-social-rights/et/index.html>

⁶ [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/HTML/?uri=CELEX:32020H1104\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/HTML/?uri=CELEX:32020H1104(01)&from=EN)

Valitsuse poolt 28.04.2022 kinnitatud Sotsiaalministeeriumi ning Haridus- ja Teadusministeeriumi ja erinevate seotud osapoolte koostöös ettevalmistatud „Noortegarantii tugevdamise riigisisene tegevuskava perioodiks 2022–2027“ (edaspidi *noortegarantii tegevuskava*)⁷, mis on raamistik noorte konkurentsivõime suurendamise ja nende tööturul osalemise toetamiseks. Käesolev TAT on vastava tegevuskava osaks. Seejuures on Sotsiaalministeeriumi tööala valdkond ühes vastavate ülesannetega liikunud alates 2023. aasta juulikuust Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumisse.

Tervisest tuleneva takistusega inimesed on inimesed, kellele on määratud puue puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seaduse tähenduses või kes on tunnistanud püsivalt töövõimetuks riikliku pensionikindlustuse seaduse alusel, sealhulgas inimesed, kellele riiklike elatusrahade seaduse alusel on määratud invaliidsusgrupp ja on loetud vastavaks püsivale töövõimetusele või kellel on tuvastatud osaline või puuduv töövõime töövõimetoetuse seaduse alusel. Tööturuteenuste toel soodustatakse tervisest tuleneva takistusega inimestel tööle saamist ja tööl püsimist, et võimaldada neile paremat sissetulekut ja eneseteostust. Teenused võimaldavad inimesel individuaalsete piirangutega toime tulla või kohaneda.

Suures osas kattub vastav sihtrühm vähenenud töövõimega inimestega, kes on inimesed, kellel on registreeritud püsiv töövõimetus või puuduv või osaline töövõime. Vähenenud töövõimega inimesi (vanuserühmas 16 aastat kuni pensioniiga) oli 2022. aastal 104 400. Nende tööhõive määr (20–64-aastased) oli 53,9%, mis on ligi 30 protsendipunkti võrra vähem kui Eesti keskmine.

Siiski on tervisest tulenevate takistustega inimeste tööturu olukord ajas paranenud. 2022. aastal Sotsiaalministeeriumi tellimisel Eesti Rakendusuringute Keskus Centari poolt läbiviidud töövõime toetamise süsteemi loomise ja juurutamise makromajandusliku mõju hindamise aruandes⁸ tõdeti, et töövõimereformi tulemusel on suurenenud vähenenud töövõimega inimeste võimekus tööd leida ja paranenud vähenenud töövõimega inimeste majanduslik toimetulek (Centar 2022).

Töövõime toetamise jätkusuutlikkuse tagamiseks on oluline jätkuvalt toetada selle suunalisi poliitikaid, et säilitada tervisest tuleneva takistuste tõttu tööturul haavatavamas olukorras olevate inimeste töövõime. Sealhulgas tuleb toetada nii töötajaid kui tööandjaid ning ennetada tööturult kõrvale jäämist ning ka varasele pensionile jäämist.

Käskkirja ja seletuskirja on välja töötanud Sotsiaalministeerium ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium (edaspidi *MKM*) koostöös Sotsiaalkindlustusametiga (edaspidi *SKA*). Käskkirja on koostanud MKM-i tööhõive osakonna tööturuteenuste juht Kristi Suur (kristi.suur@mkm.ee), tööhõive osakonna juhataja Kirsti Melesk (kirsti.melesk@mkm.ee), peaspetsialist Tiina Vinkel (tiina.vinkel@mkm.ee), nõunik Heidi Paabort (heidi.paabort@mkm.ee), välisvahendite nõunik Pille Penk (pille.penk@mkm.ee), Sotsiaalkindlustusameti noortegarantii tugisüsteemi teenuseomanik Gethe Laus (gethe.laus@sotsiaalkindlustusamet.ee), Haridus- ja Teadusministeeriumi noortepoliitika osakonna peaekspert Anu-Cristine Tokko (anu-cristine.tokko@hm.ee) ja Haridus- ja Noorteameti noorte ja rahvusvahelistumise osakonna peaekspert Kaisa Potter (kaisa.potter@harno.ee). Käskkirja juriidilise ekspertiisi on teinud MKM-i õigusosakonna õigusnõunik Ivar Siska (ivar.siska@mkm.ee).

⁷ <https://www.sm.ee/noortegarantii>

⁸ <https://centar.ee/tehtud-tood/toovoime-toetamise-susteemi-loomise-ja-juurutamise-makromajandusliku-moju-hindamine>

II Eelnõu struktuur ja sisu

Käskkiri sisaldab 15 punkti:

1. punkt „Üldsätted“;
2. punkt „Rakendusasutus, rakendusüksus, elluviija ja partner“;
3. punkt „Toetuse andmise eesmärk ja tulemused“;
4. punkt „Toetatavad tegevused“;
5. punkt „Sihtrühm“;
6. punkt „Näitajad“;
7. punkt „Tegevuste abikõlblikkuse periood“;
8. punkt „Eelarve“;
9. punkt „Kulude abikõlblikkus“;
10. punkt „Toetuse maksmise tingimused ja kord“;
11. punkt „Elluviija ja partneri kohustused“;
12. punkt „Aruandlus“;
13. punkt „Käskkirja muutmine“;
14. punkt „Finantskorrektsiooni tegemine ja toetuse tagastamine“;
15. punkt „Rakendussäte“.

Punkt 1. Reguleerimisala

Punktis 1 sisalduvad üldsätted, mille hulgas käskkirja reguleerimisala ning riigiabi õigusraamistikuga seonduvad sätted.

Riigiabi reguleerivad Euroopa Liidu (edaspidi *EL*) õigusaktid ning riigisisel tasandil konkurentsiseaduse 6. peatükk. Vastavalt *EL*-i toimimise lepingu artikli 107 lõikele 1 on igasugune liikmesriigi poolt või riigi ressurssidest ükskõik missugusel kujul ettevõtjale antav abi, mis kahjustab või ähvardab kahjustada konkurentsi, soodustades teatud ettevõtjaid või teatud kaupade tootmist, ühisturuga kokkusobimatu niivõrd, kui võrd see kahjustab liikmesriikide vahelist kaubandust. Esimeseks oluliseks komponendiks enne nelja riigiabi kriteeriumi hindamist on teha selgeks, kas abi saaja on ettevõtja. Euroopa Kohtu praktikast tulenevalt tuleb riigiabi kontekstis lugeda ettevõtjaks kõiki üksusi, mis tegelevad järjekindlalt majandustegevusega. Seejuures ei ole oluline nende üksuste õiguslik seisund ega rahastamise viis, vaid see, kas isik tegeleb teenuste pakkumisega liberaliseeritud turul või mitte. Oluline pole isegi see, kas asutus või üksus on asutatud eesmärgiga teenida kasumit. Määravaks on vaid asjaolu, kas faktiliselt toetatav tegevus on majandustegevus. Teisisõnu, kas TAT-i raames pakutakse vastutasu eest mingit kaupa või teenust, mida vähemalt potentsiaalselt võiks turumajanduse tingimustes pakkuda ka konkurendid.

Seega tuleb hinnata, kas TAT tegevuste puhul on tegemist majandusliku või mittemajandusliku tegevusega. TAT-i raames rahastatavad tegevused ei ole majandustegevused, sest elluviija MKM-i kui valitsusasutuse ülesanded on avalikud ülesanded, mis ei ole majandustegevus *EL*-i toimimise lepingu artikli 107 lõike 1 tähenduses. Samuti on partner Sotsiaalkindlustusamet riigiasutus, mis täidab avalikke ülesandeid, mis ei ole majandustegevus.

Kui elluviija teenuseid ise ei osuta, võib kaudseks abi saajaks olla ka ettevõtja, kellelt elluviija eespool nimetatud tegevuste elluviimiseks teenuseid tellib. Siinkohal on oluline, et sellistel puhkudel on teenuseosutajad leitud riigihankemenetlusega, mille tulemusena tekib teenuse hind turuhinnana, mis välistab eelise andmise ja saamise. Seega ei ole tegemist riigiabiga ka pakkujate tasandil.

TAT-i raames toetatavad tegevused ei ole majandustegevus ja antav toetus ei ole riigiabi.

Samuti sätestatakse, et lisaks käskkirjas märgitule kohaldub Vabariigi Valitsuse 12. mai 2022. a määrus nr 55 „Perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakenduskavade vahendite andmise ja kasutamise üldised tingimused“ (edaspidi *ühendmäärus*), mistõttu ei taasesitata käskkirjas nimetatud määruses sätestatud, vaid määrusele viidatakse punktis 1.3. Punktis 1.4 sätestatakse teabe ning haldusaktide esitamise ja kättetoimetamise regulatsioon.

Punkt 2. Rakendusasutus, rakendusüksus, elluviija ja partner

Punktis 2 sätestatakse meetme sekkumise eest vastutav rakendusasutus, rakendusüksus, elluviija ja partner. Toetatavate tegevuste, elluviija ja partneri valikul lähtuti ühendmääruse §-s 7 sätestatud rakenduskava tegevuste üldistest valikukriteeriumidest ja -metoodikast.

ÜSS2021_2027 § 4 lõikes 3 nimetatud meetmete nimekirja kohaselt on ESF+⁹ist rahastatavale 6. prioriteetse suuna meetme rakendusasutus MKM (eelkõige strateegiaosakond) ja rakendusüksus Riigi Tugiteenuste Keskus. Tegevuse elluviija on MKM-i tööhõive osakond ning partneriteks on Sotsiaalkindlustusamet (edaspidi *SKA*) ja Haridus- ja Noorteamet (edaspidi ka *Harno*).

Punkt 3. Toetuse andmise eesmärk, lähtekohad ja tulemused

Punktis 3 nimetatakse tegevuste toetamise eesmärgid, lähtekohad ja tulemused.

Toetuse andmise eesmärkideks on:

- 1) panustada NEET-olukorras ja NEET-riskis noorte vajaduste lahendamisse, et toetada nende arengutakistustest üle saamist ja noorte kujunemist arukateks, tegusateks ja enda tervist hoidvateks inimesteks;
- 2) tervisest tuleneva takistuste ehk seisundi tõttu, millest tulenevalt on inimesele määratud puue või tal on tuvastatud osaline või puuduv töövõime, tööturul haavatavamas olukorras olevate inimese töövõime säilitamise ja parandamise edendamine, vähenenud töövõimega inimeste tööturul osalemise suurendamine ja varase pensionile jäämise ärahoidmine ning seeläbi töövõime toetamise skeemi jätkusuutlikkuse tagamine. Samuti töötute või töö kaotamise ohus olevate enam tuge vajavate sihtrühmade tööhõivevõimaluste toetamine läbi efektiivse tööhõivepoliitika kujundamise. Töö kaotamise ohus võivad olla tööturul ebasoodsamas olukorras olevad sihtrühmad, kes lisaks tervisepiirangutega ja erivajadustega inimestele on „Heaolu arengukava 2023-2030“⁹ kohaselt näiteks noored, vanemaealised ja muust rahvusest inimesed.

Toetatavad tegevused panustavad Eesti riigi pikaajalise arengustrateegia aluspõhimõtete hoidmisesse ning sihi „Eestis elavad arukad, tegusad ja tervist hoidvad inimesed“ alasihi „Arukas inimene“ saavutamisse. Eesti 2035 aluspõhimõtete hoidmist ja sihi saavutamist soolist võrdõiguslikkust, võrdseid võimalusi, ligipääsetavust ja regionaalarengut toetaval moel mõõdetakse järgmiste näitajatega: soolise võrdõiguslikkuse indeks, hoolivuse ja koostöömeelsuse mõõdik, ligipääsetavuse näitaja, tööjõus osalemise määr 15–74-aastased.

Sätestatakse ka sekkumise seosed TERE-programmiga. Toetuse andmisel lähtutakse heaolu tulemusvaldkonna tööturuprogrammi meetme „Kõrge tööhõive taseme saavutamine ja hoidmine“ tegevusest „Aktiivsed ja passiivsed tööturumeetmed“ ja tegevused lähtuvad EL-i rohe- ja

⁹ <https://valitsus.ee/sites/default/files/documents/2023-04/Heaolu%20arengukava%202023-2030.pdf>

digipöörde eesmärkidest. Lisaks on arvesse võetud ka tulevikutöö prognoose. Punktis 4.1 nimetatud tegevused kuuluvad noortegarantii tegevuskava tegevuste hulka. Noortegarantii tegevuskava omakorda lähtub nõukogu soovitusel „Töösild – noorte tööhõive tugevdamine“¹⁰.

Punkt 4. Toetatavad tegevused

Punktis 4 kirjeldatakse tegevusi TAT eesmärkide ja tulemuste saavutamiseks.

Perioodi 2021–2027 EL-i ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava DNSH (ingl *do no significant harm* ehk „ei kahjusta oluliselt“) analüüs ei tuvastanud meetmel potentsiaalselt olulist kahju keskkonnaeesmärkidele, mistõttu puudub vajadus täiendavate nõuete kehtestamiseks. TAT koostamisel on arvestatud EL-i põhiõiguste hartas ja puuetega inimeste õiguste konventsioonis sätestatuga (vt seletuskirjale lisatud kontrolli-lehte).

Tegevused jagunevad kaheks:

1) NEET-riskis noortele suunatud esmaste töökogemuste ja NEET-olukorras noorte toetamise ja teenuste koostöömudeli¹¹ (edaspidi *koostöömudel*) rakendamise toetamine kohalikes omavalitsuste üksustes on tegevused, mis moodustavad tervikliku sekkumise meetme „Kõrge tööhõive taseme saavutamine ja hoidmine“ raames elluviidavate tegevustega. NEET-olukorras noorte toetamise ja teenuste koostöömudeli tegevused on täpsemalt seotud majandus- ja infotehnoloogiaministri 19.07.2023 määruse nr 48 „Töölase konkurentsivõime toetamine“ raames § 4 lõike 1 punktis 1 nimetatud toetatavate tegevustega, mille eesmärk on suurendada mittetöötavate 15–29-aastaste noorte tööalast konkurentsivõimet ja nad tööle aidata või haridussüsteemi lõimida, suunates tegevusi ka nende vanematele ja tugivõrgustikule, ning tegevusi, mis toetavad ennetustööd ja mis on suunatud lastele ning noortele alates 13-ndast eluaastast.

SKA-l võimaldab TAT luua ja hoida toimivana terviklik tugisüsteem kohalike omavalitsuse üksuste poolt tegevuste elluviimiseks ja toetamiseks, mis omakorda on seotud noortegarantii tugisüsteemiga (edaspidi *NGTS*). NGTS on toetus 15–29-aastastele noortele haridusteele naasmiseks ja/või tööturule jõudmiseks. NGTS asub kohaliku omavalitsuse üksuses ning koosneb registritepõhisest infosüsteemi lahendusest ja juhtumikorraldusest.

MKM ja Harno koostöös võimaldatakse 13-aastastel noortel saada esmased töökogemused ja osaleda selleks noortemalevates, mille eesmärk on pakkuda noortele turvalist töökogemust ja tutvuda tööelu võimalustega. Noortemalev on osa noortegarantii tegevuskavast ja oma olemuselt töökasvatuslik noorteprojekt.

MKM-l võimaldab TAT ellu viia laiemalt noortegarantii tegevuskava eesmäärke ja suurendada teadlikkust tegevuskavast.

2) Töövõime toetuse süsteemi arendamise tegevused on seotud Eesti Töötukassa kaudu vähenenud töövõimega inimestele pakutavate tööturuteenuste, -toetuste ja hüvitistega. Vastavaid analüüsi- ja poliitikate arendamise tegevusi viib ellu MKM-i tööhõive osakond.

¹⁰ https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.C_.2020.372.01.0001.01.ENG&toc=OJ%3AC%3A2020%3A372%3ATOC

¹¹ <https://sotsiaalkindlustusamet.ee/ngts>

4.1 NEET-riskis ja -olukorras noorte toetamine

Tegevustega viiakse ellu noortegarantii tegevuskava, arendatakse välja NEET-olukorras noortega töötavate spetsialiste toetav süsteem, toetatakse kohalike omavalitsuse üksusi nii süsteemsel kui ka individuaalsel tasandil, et tagada noortele kvaliteetse abi ja tööhõivet toetavate tegevuste kättesaadavus üle terve Eesti.

NEET-olukorras noorte kui põhisihtrühma puhul on TAT-is kõigi vastavate tegevuste puhul läbivalt kaasnevaks sihtrühmaks ka NEET-riskis noored. NEET-riskis noorte mõiste hõlmab noori alates 13-ndast eluaastast, kes on ametlikult mõne haridusasutuse õpilaste nimekirjas, kuid kellel on enda või teiste osapoolte hinnangul suur tõenäosus NEET-olukorda sattumiseks.

Valdkonnaülese koostöömudeli rakendamise toetamine kohalikes omavalitsustes ja noortegarantii tegevuskava elluviimise toetamine – SKA tegevuste kaudu arendatakse NEET-olukorras ja NEET-riskis noortega töötavaid spetsialiste toetav süsteem ning toetatakse kohalikke omavalitsusi nii süsteemsel kui ka individuaalsel tasandil, et tagada NEET-olukorras ja -riskis noortele kvaliteetne abi kättesaadavus üle terve Eesti. Noortegarantii tegevuskava kontekstis on NEET-olukorras 15–29-aastane (k.a) isik, kes ei õpi ega tööta. Seejuures võib ta osaleda koolitusel, nt töötukassa tööturukoolitus vm lühiajaline koolitus, mis ei ole tasemeõpe.

SKA tegevused on seotud meetme raames avatud taotlusvoorude kaudu elluviidavate tegevustega, täpsemalt majandus- ja infotehnoloogiainistri 19.07.2023. a määruse nr 48 „Töölase konkurentsivõime toetamine“ raames § 4 lõike 1 punktis 1 nimetatud tegevusega.

Harno tegevuse kaudu võimaldatakse noortel vanuses 13-aastat esmaste töökogemuste saamist üle Eesti.

Toetatavad tegevused:

1) Töötatakse välja NEET-olukorras noort toetava spetsialisti pädevusraamistik ja koolituskava.

NEET-olukorras noorte tulemuslikuks toetamiseks on oluline neid toetavate spetsialistide pädevusraamistiku, kompetentsimudeli ja koolituskava väljatöötamine. Noored, eriti haavatavas olukorras, vajavad võrreldes teiste sihtgrupiga teistsugust, individuaalsemat ja komplekssemat lähenemist. Samuti on oluline nt spetsialistide traumateadlikkuse, õigusraamistiku (nt andmekaitse) jm teadmiste arendamine. Noori toetava spetsialisti tööriistakastis on oluline näiteks märkamine, valdkondade ülese koostöö tegemine, erinevad nõustamistehnikad ja teadlikkus erinevatest sekkumistest. Selleks, et välja töötada NEET-olukorras ja -riskis töötavate spetsialistidele suunatud lõplik koolituskava, on oluline enne seda läbi viia mitmeid ettevalmistavaid tegevusi (nt analüüse, hankeid, kohtumisi jmt).

2) Korraldatakse kohalike omavalitsuse juhtumikorraldajatele ja teistele NEET-olukorras noortega tegelevatele spetsialistidele koolitusi ja teisi kaasavaid õpitegevusi. Täiendkoolitusel arvestatakse ja käsitletakse ka soolise võrdõiguse, võrdse kohtlemise ja ligipääsetavuse põhimõtteid.

Väljatöötatud pädevusraamistiku ja koolituskava alusel viiakse läbi koolitusi ja teisi kaasavaid õpitegevusi nagu näiteks infopäevad, seminarid, kokkusaamised. Koolituse loomisel on oluline

selle ligipääs ja kättesaadavus noortega töötavatele spetsialistidele üle Eesti ja seda erinevatel perioodidel, mistõttu toimuvad need nii virtuaalselt kui ka füüsiliste kohtumistena¹².

3) Luuakse koostöömudeli elluviimist toetav kvaliteedi ja tulemuste hindamise ja analüüsimise süsteemi kontseptsioon kohalikele omavalitsusele.

Kontseptsiooni loomisel hinnatakse ellu viidud tegevuste tulemusi, et võtta arvesse kohalikes omavalitsuses kasutusel olevaid parimaid praktikaid NEET-olukorras noorte toetamisel. Selleks on vajadus mõista ja analüüsida sihtgrupi toetamisest lähtuvaid erisusi, millega arvestada nii töö kirjeldamisel, analüüsimisel kui ka tulemuste tõlgendamisel. Hõlmatud on sise- ja välislähetused meetodika ning juhtumikorralduse arendamisega seoses.

4) Analüüsitakse ja hinnatakse TAT-i tegevuste mõju ja tulemuslikkust.

Selleks, et rakendada noorte heaks parimaid sekkumisi, hinnatakse TAT-ist elluviidavaid tegevusi ja tulemuslikkust erinevate sihtrühmade lõikes ning tehakse vajadusel muudatusi ning kavandatakse TAT järgselt tegevuste elluviimist.

5) Koostöömudeli infotehnoloogiliste andmelahendussüsteemide loomine ja arendamine.

Noorte efektiivsemaks toetamiseks on vajadus kohalike omavalitsuste spetsialistidele luua ja tagada aja- ja asjakohane töökeskkond. Selleks on oluline, et NEET-olukorras noorte toetamisel on kasutusel kasutajamugav ja juhtumite ning laiemalt sekkumise elluviimist ja hindamist võimaldav info- ja töö kirjeldamise süsteem. See võimaldab noori toetavatel spetsialistidel oma tööd paremini korraldada ja hinnata ning riigi tasandil on võimalik analüüsida rakendatud sekkumiste dünaamikat, mõju ja tulemuslikkust. Tegevused eeldavad esmalt NEET-olukorras ja -riskis noorte töö kirjeldamiseks ja arendamiseks vajalike andmete kaardistamist, analüüsi ja andmesüsteemi loomiseks vajaliku andmekaitsealase mõjuhinnangu koostamist.

6) Kohalike omavalitsuse üksuste riigipoolne toetamine koostöömudeli rakendamisel.

Selleks, et kohaliku omavalitsuse üksused saaksid järgida nii pädevusraamistikku, koostöömudelit jt kokkulepituid seotud meetodikaid, on oluline riigipoolne tugi nõustamiste ja muude toetavate tegevuste näol. Nõustamisel on aluseks võetud, et kohaliku omavalitsuse üksused pakuvad NEET-olukorras noortele tuge, rakendades selleks erinevaid meetodeid (NGTS-i kasutamine, võrgustikupõhine noortest teadmine ja leidmine, noorele noortekeskse juhtumikorraldusliku toe pakkumine tema enda initsiatiivi korral, töö pidev analüüs jmt). Lisaks jälgitakse, et NEET-olukorras noorte toetamine peab olema KOV-is multidistsiplinaarne, sealhulgas võtma arvesse seda, millised on noore varasemad kogemused ja võimalused sotsiaal-, haridus- ja meditsiinisüsteemis. Soovitud tulemuseks kohaliku omavalitsuse üksuses on terviklahendus, mis arvestab kohalike omavalitsuste enda võimaluste ja ressurssidega ning kohalikus omavalitsuses elavate noorte vajadustega, hõlmates muu hulgas partnerite informeeritust kättesaadavate võimaluste kohta ning kirjeldades asutusepõhise regulaarse koostöö ja infovahetuse põhimõtteid eesmärgiga NEET-olukorras noori ajakohasemalt märgata ning neid sobivaima lahenduseni suunata.

7) Noortegarantii tugisüsteemi ja noortegarantii tegevuskava koordineerimine, sh tegevuskava seiramine ning eesmärkide ja tegevuste elluviimise tagamine.

¹² <https://kompetentsikeskus.sm.ee/et/vordsed-voimalused/ligipaasetavus/ligipaasetavuse-parandamine/ligipaasetavus-sundmustele-ja-uritustele/kuidas-korraldada-ligipaasetavat-uritust>

NEET-olukorras ja -riskis noorte toetamise aluseks on noortegarantii tegevuskava, mille tulemuslikuks elluviimiseks on oluline riigi tasandil noortegarantii juhtrühmaga seotud osapoolte koostöö tulemuslik juhtimine ja pidev seiramine ning tegevuskava elluvijate kaasamine. Kaasamise eesmärk on koguda tegevuskava hetkeseisu ja arendusvajaduste osas sisendit. Juhtrühma kohtumiste eesmärk on anda ülevaade noortegarantii tegevuskava rakendamise ning tekitada konkreetsete fookusteemade puhul diskussioon. Juhtrühma arutelude tulemusena saab tegevusi muuta ja parandada, et tõhusamalt ja mõjusamalt täita tugevdatud noortegarantii eesmärged.

Euroopa Komisjon koostöös liikmesriikidega jälgib noortegarantii rakendamist Euroopa poolaasta raames. Iga kahe aasta järel vaadatakse tööhõivekomitees (EMCO) läbi kõigi liikmesriikide tegevuskavade rakendamine. Igal aastal tuleb teha riikide noortegarantii kavade kvantitatiivset seiret, mis põhineb ühiselt kokku lepitud näitajate raamistikul (noortegarantii seire). Samuti jätkavad liikmesriikide noortegarantii koordinaatorid ja tegevuskava elluvijad regulaarseid kohtumisi, et arutada rakendamise edusamme, käimasolevaid poliitilisi reforme ja asjaomaseid projekte ning osaleda vastastikusel õppel.

Tegevused hõlmavad nii noortegarantii tegevuskava juhtrühma ja tegevuskava elluvijate kui ka laiemalt noortegarantii tegevuskava elluviimisega seotud tegevusi (näiteks koostöökohtumised, seminarid, arutelud, konverentsi korraldust jt kaasamis- ning teavitussüritusi) ja kulutusi. Samuti Euroopa tasandil noortegarantii elluviimise seiramisega ning noortegarantii koordinaatorite ja tegevuskava elluvijatega seotud kohtumiste kulutusi.

8) Teavitustegevuste läbiviimine.

Lähtuvalt sihtgrupi heterogeensusest ei pruugi NEET-olukorras või -riskis noored olla teadlikud erinevatest lahendus- ja toetusvõimalustest, mis puudutavad näiteks tööturule suundumist või õpingute juurde naasmist. Eelmisel noortegarantii perioodil, mis tugines 2013. aasta EL nõukogu soovitusel noortegarantii loomise kohta, on olnud töös mitmeid erineva nimega programme ja toe võimalusi, mis võivad noores tekitada segadust või ei tunne nad end nendest võimalustes ära. Samuti ei ole noored tihti teadlikud Eesti Töötukassa pakutavatest toetuste ja teenuste võimalustest tööturule suundumisel või oma karjäärilise leidmisel. Ka ühiskond tervikuna ei ole veel teadvustanud noorte töötuse või mitteaktiivsuse probleeme ning nende lahendamata jätmise pikaajalisi mõjusid.

Selleks, et kirjeldatud olukorda muuta, on oluline järgida, et kommunikatsioon on nii sisu kui kättesaadavuse vaatest sihtgrupipõhine ja lähtub kaasaegsetest kommunikatsioonipõhimõtetest. Vajadus on lisaks korraldada kommunikatsioonikampaaniaid nii riigi kui kohaliku omavalitsuse tasandil, luua sealhulgas noortegarantii ühtne visuaalne tegevuste selgeks eristamiseks ning suurendada avalikkuse teadlikkust NEET-olukorras ja -riskis noorte probleemidest.

9) 13-aastastele noortele esmaste töökogemuste võimaldamine.

Töökogemuse puudumine noortel tõstab NEET-riski sattumise tõenäosust, mistõttu on vajadus juba varakult võimaldada noortele erinevaid töökogemusi ja teadlikkuse kasvu tööturul toimuvast. Koostöös Harnoga võimaldatakse noortel saada esmased töökogemused noortemalevate kaudu, mis pakuvad noortele väärtuslikku võimalust arendada töösuski, vastutustunnet ja meeskonnatöö kogemust. Need aitavad kujundada tööharjumusi, toetavad majanduslikku iseseisvust ja õpetavad rahaga ümberkäimist. Lisaks loovad noortemalevad tugeva kogukonnatunde, soodustavad

sotsiaalsed suhtlust ja pakuvad suveperioodi ajale sisukat alternatiivi. Samal ajal toetavad noortemalevad kohalikke ettevõtteid ja omavalitsusi hooajatöodes ning annavad noortele võimaluse tutvuda erinevate töövaldkondadega, mis aitab teha tulevikus teadlikumaid karjäärivalikuid.

Koostöö võimaldab lahendada murekohta, kus tänasel hetkel ressursside piiratuse tõttu noortemaleva kohtadest ilmajäänud 13-aastased noored saavad vajaliku töökogemuse.

Toetust makstakse noortemalevate elluviimise järgselt noorte eest, kes noortemalevasse sisenemise hetkel oli vanuses 13 ja arvestuse aluseks on haridus- ja teadusministri 5. aprill 2023. a kinnitatud määruses “Noortemalevate toetuse andmise tingimused ja kord” § 5¹ nimetatud toetuse määrad. Osaluse kinnituseks kogub Harno 13-aastaste osalejate nimekirju ja kinnitab, et esitatud andmed on õiged ning võimaldab neid kontrollida. Lisaks on osalemise tõendamise aluseks osalenud noorte kohta tehtud sissekanne struktuuritoetuste registri ja sündmuste infosüsteemis, mis võimaldab kontrollida noorte osaluse päevade arvu (sisenemist ja väljumist) ja kas tegemist oli ööbimise või ööbimiseta noortemalevaga.

4.2. Tervisest tulenevate takistuste tõttu tööturul haavatavamas olukorras olevate inimeste tööturul toetamine

Sätetatakse tegevuse eesmärk, tegevuse sisu, tulemus ja sihtrühm.

Tegevuse sisuks on töövõime süsteemi arendamine ja poliitikate kujundamine ja poliitikakujundamise arendustegevused, sealhulgas spetsialistide koolitamine tööks tervisest tuleneva takistusega inimestega, tegevusi toetava institutsioonidevahelise koostöö edendamine ja vajaliku andmevahetuse arendamine ning avalikkuse teavitamine.

Tervisest tulenev takistus on seisund, millisel juhul inimesele on määratud puue puuetega inimeste sotsiaalsete seaduse tähenduses või ta on tunnistanud püsivalt töövõimetuks riikliku pensionikindlustuse seaduse alusel, sealhulgas, kui talle riiklike elatusrahade seaduse alusel määratud invaliidsusgrupp on loetud vastavaks püsivale töövõimetusele, või tal on tuvastatud osaline või puuduv töövõime töövõimetoetuse seaduse alusel. Tervisest tuleneva takistuse mõiste vastab Vabariigi Valitsuse 29.09.2023. a määruses nr 90 „Tööhõiveprogramm 2024–2029“¹³ vastavale definitsioonile.

1) Poliitikaanalüüside ja -uuringute ning ekspertiiside ja arendustegevuste läbiviimine. Arendustegevused võivad hõlmata näiteks erinevaid kaasamise, teavitamise, poliitikakujundamise ja pädevuste tõstmise eesmärgil läbiviidavaid tegevusi.

Tervisest tuleneva takistuste tõttu tööturul haavatavamas olukorras olevaid inimesi toetava ja jätkusuutlikku tööhõivepoliitika tagamisel on vaja toetada nii tööturuteenuseid ja -toetusi kui töövõimetoetust puudutavate poliitikaotsuste teadmispõhisust poliitikaanalüüside, analüüsimetoodikate, uuringute ja ekspertiiside läbiviimisega. Poliitikakujundajatel on vajalik jälgida kujundatud poliitika kulgu, kaardistada sihtrühmade liikumine toetusmeetmete vahel, hinnata prognooside paikapidavust, meetmete (sh teenused) asjakohasust ja tulemuslikkust, analüüsida ja vajaduse korral muuta meetmete korraldust, kasutada andmeid täiendavate meetmete (sh teenuste) ja rahastamise planeerimisel. Tegevuse raames tehakse vastavaid poliitikaanalüüse ja -uuringuid ning kaasatakse eksperte, et saada lähteandmed teadmispõhise poliitika

¹³ Tööhõiveprogramm 2024–2029–Riigi Teataja

kujundamiseks ja rakendamiseks, et tagada kaasaegne, asjakohane, tulemuslik ja praktikas kasutatav õigusraamistik ning meetmete ja teenuste tervik.

2) Poliitikakujundajate pädevuse suurendamine.

Kvaliteedi tagamiseks on oluline arendada töövõimepoliitika kujundajate ja rakendajate kompetentsi seda toetavate koolituste ja õppereiside ning seminaride korraldamise ning teavikute hankimise kaudu. Põhjendatud poliitikaotsuste tegemisel on tähtis poliitikakujundajate pädevuse suurendamine, sealhulgas teiste riikide parima praktika kättesaadavus ja kasutamise oskus.

3) Sihtgrupiga kokkupuutuvate osapoolte koostöö ja andmevahetuse ja metoodikate arendus.

Tervisest tuleneva takistustega isikuid toetava ja neid kaasava tööhõivepoliitika loomisel on oluline lähtuda eelkõige valdkondade ülesest lähenemisest, kus keskmes on inimene ning koostöö pädevate asutuste vahel korraldatakse inimese ümber nõnda, et mistahes uksest inimene sisse läheb suunatakse ta ilma suurema koormuseta õige abini. Seetõttu on oluline koostööprotsesside ümberkorraldus ja andmevahetusprotsesside aja- ja asjakohastamine. Samuti on oluline töövõime hindamise metoodika edasiarendamine.

4) Teavitustegevused ja hoiakute kujundamine.

Ühiskonnas levivad tervisest tuleneva takistusega inimeste suunal endiselt eelarvamused ja hoiakud, mis takistavad erivajadusega inimestel tööle minna või seal püsida. Teavitamise ja hoiakute kujundamise eesmärk on suunata tööandjaid nägema tervisekahjustusega inimesi kui potentsiaalset tööjõudu ning võimestada tervisest tuleneva takistusega inimesi tööturul aktiivselt ja võimetekohaselt osalema. Teavitustegevuse tulemuslikkuse tagamiseks kombineeritakse teavitusi viise (sealhulgas tele- ja raadiosaated, meediakampaaniad, otsekommunikatsioon sihtrühmadega jne). Teavitustegevuste tõhustamiseks tellitakse vajadusel uuringuid, mis võimaldavad tegevusi paremini sisu vastavuse ja ligipääsetavuse vaatest ette valmistada ja nende tulemuslikkust hiljem hinnata.

5) Töövõimesüsteemi arendamine.

TAT-i raames pakutavates tegevustes välditakse soostereotüüpset lähenemist ametitele ja tööturule. Tegevuste kavandamisel võetakse arvesse, et noorte karjäärivalikuid mõjutavad erinevad tegurid, sh ka soostereotüübid ja -rollid ning leitakse viise stereotüüpide mõju vähendamiseks. Materjalide koostamisel välditakse tekstides ja kuvandites eelarvamusi ja stereotüüpe kinnistavaid hoiakuid naiste ja meeste ning tervisest tulenevate takistustega inimeste suhtes. Tegevustega soodustatakse ka mittetraditsioonilisi erialavalikuid ning erialade tutvustamisel välditakse soostereotüüpe. Andmeid meetme tegevustes osalenute kohta kogutakse soo ja vanuse järgi.

6) Tööhõivepoliitika arendamine.

Tagamaks erinevate tööturuga nõrgemalt seotud gruppide efektiivne toetamine ja tööjõuressursside parem kasutamine, viiakse TAT-ist ellu erinevaid kaasamise, teavitamise, poliitikakujundamise ja pädevuste tõstmisele suunatud tegevusi, sealhulgas näiteks koosloometegevusi, koolitusi, seminare ning arutelusid, mis on lisaks NEET-olukorras noortele ning tervisest tulenevate takistusega inimestele suunatud laiemalt tööhõivepoliitika arendamisele.

4.3. Soolise võrdõiguslikkuse, võrdse kohtlemise, ligipääsetavuse ja keskkonnahoiu põhimõtete järgimine

Toetatavate tegevuste elluviimise käigus tagatakse, et inimene saab tegevustes osaleda viisil, mis tema olukorda ei kahjusta. Tegevuste kavandamisel ja elluviimisel arvestatakse ja tegeletakse ka nende erisuste ja takistustega, mis ühte või teise sotsiaalsesse gruppi kuulvatel NEET-olukorras noortel või NEET-riskis noortel on. Näiteks 2023. aastal Statistikaameti koostatud analüüsi "Mis mõjutab noorte NEET staatusesse langemist?" põhjal on eriti kõrge NEET staatuse riskiga välispäritolu noored ja noored, kes on noorelt emaks saanud. Tegevuste elluviimisel arvestatakse, et sihtrühma kuuluvad inimesed võivad olla liikumis-, nägemis-, intellekti- või kuulmispuudega. TAT-is nimetatud tegevuste elluviimisel jälgitakse, et liikumis-, nägemis-, intellekti- või kuulmispuudega inimestele oleks tagatud neile sobival viisil võimalus tegevuses osaleda ja ligipääs informatsioonile enne ja pärast tegevusi. Abimeetmeid tuleb vajadusel planeerida kõigi puudeliikide lõikes.

TAT-is nimetatud tegevuste elluviimisel ei koguta mingil viisil infot tegevustes osalevate inimeste rassi, usu ega seksuaalse sättumuse kohta. Tegevuste elluviimisel pöörame tähelepanu võrdse kohtlemise alase teadlikkuse tõstmisele tagamaks, et kavandatud tegevused, loodavad infomaterjalid, koolitused jt kommunikatsioonitegevused arvestaksid kõigi riskiolukordadesse kuuluvate noorte vajadustega, sh oleksid turvalised ja toetavad ning ei kahjustaks eri rahvusest või rassist, usuliste veendumuste ja/või seksuaalsete sättumusega noori. Samuti jälgitakse, kas TAT tegevustest mõjutatud kohaliku omavalitsuse üksuste või Eesti Töötukassa tegevustesse jõuab näiteks ebaproportsionaalselt vähe poisse või tüdrukuid, eestlasi või venelasi, erivajadustega inimesi. Kui mõni selline tendents ilmneb, analüüsitakse põhjuseid ja otsitakse võimalusi, kuidas seda olukorda muuta.

Tegevuste elluviimisel järgitakse, et ei suureneks negatiivsed keskkonnamõjud, milleks elluviija ja partner rakendavad riigihangete läbiviimisel keskkonnahoidlike riigihangete kriteeriume ning kasutavad keskkonnasäästlikke lahendusi.

Punkt 5. Sihtrühm

Punktis 5 nimetatakse iga tegevuse sihtrühm.

NEET-riskis noortele suunatud esmaste töökogemuste saanud tegevuse sihtrühmaks on noored, kes Harno poolt toetatud noortemalevatesse sisenemise hetkel on 13-aastased.

NEET-olukorras noortele suunatud tegevuse sihtrühmaks on SKA ja kohaliku omavalitsuse üksuse NEET-olukorras ja -riskis noortega töötavad spetsialistid ning elluviija ja noortegarantii tegevuskavas hõlmatud ministereumite teenistujad ning tegevustega ametialaselt kokkupuutuvad isikud (näiteks sotsiaalpartnerid, sihtrühmade esindajad, teadus- ja õppeasutuste ning mõttekodade eksperdid jt).

Terviseriskiga ja tööturul haavatavamas olukorras olevatele inimestele suunatud tegevuste sihtrühmaks on töövõime- ja tööhõivepoliitika kujundajad ja rakendajad ning tööala valdkonnas tegevad ja tegevustega ametialaselt kokkupuutuvad isikud.

Läbi MKM tegevuste saab mõjutatud ka laiem avalikkus.

Punkt 6. Näitajad

Punktis 6 on nimetatud TAT näitajad, mis aitavad mõõta eesmärkide saavutamist nii kvantitatiivselt kui ajaliselt. Esitatud on meetmete nimekirja väljundnäitaja ja projektispetsiifilised väljundnäitajad, nende algtasemed ning sihttasemed. Samuti on kirjeldatud näitajate sisu. TAT tegevused toetavad meetmete nimekirja väljundnäitajat „Osaluskoordade arv“ sihttasemega 150 osalemist aastaks 2024 ja 3300 osalemist aastaks 2029.

Projektispetsiifilise näitajad on koostöömudelil lähtuva töö kirjeldamise ja analüüsi IT-lahenduse kontseptsiooni loomine, tehniline teostamine ja kasutamine” puhul on väljundiks “andmelahendussüsteem on loodud ja/või arendatud“, kuna TATi kinnitamise hetkel ei ole veel selge, kas vajalike eesmärkide saavutamiseks saab tegemist olema olemasoleva IT-lahenduse täiendamise või uue loomisega.

Lisaks jälgitakse projektispetsiifiliste näitajatena toetatud KOV-ide arvu, NGTS teavitustegevuste kontseptsiooni loomist, sihtgrupist lähtuva juhtumikorraldusliku juhendi väljatöötamist, andmelahendussüsteemi arendamist, NGTS hindamise elluviimise analüüsi läbiviimist ja Sotsiaalkindlustusameti noortetegevustes osalevate spetsialistide osaluste arvu. Samuti jälgitakse TAT-is tervisest tulenevate takistustega sihtgrupi toetamiseks vajaliku töövõime hindamise analüüsi läbiviimist ning töövõimereformi kümnenda aastapäevaga seotud teavituse elluviimist (seminar või konverents).

	Näitaja nimetus ja mõõtühik	Algtase	Vahe-sihttase (2024)	Sihttase (2029)	Selgitav teave
Meetmete nimekirja väljundnäitaja	Tegevus 4.1 NEET-olukorras noorte toetamise ja teenuste koostöömudeli rakendamise toetamine kohalikes omavalitsustes				
	Osaluskoordade arv	0	150	3300	MKM ja Harno noortemalevate koostöös osalenud noorte arv MKM ja SKA koolitustel ja õppeviidil osalenud spetsialistide arv
Projekti-spetsiifilised näitajad	Tegevus 4.1 NEET-olukorras noorte toetamise ja teenuste koostöömudeli rakendamise toetamine kohalikes omavalitsustes				
	Toetatud kohalike omavalitsuste arv	0	65	74	Seiratakse alates aastast 2024 NGTS uue perioodi seirega liitunud KOV-ide arvu
	Teavitustegevused	0		1	NG teavitustegevused on elluviidud ja NGTSi teavitustegevuste

					kontseptsioon 2024–2029 on loodud ja tegevuskava teostatud
	NEET-olukorras noorte toetamise ja teenuste koostöömudelise lähtuva meetodilise juhtumikorraldusliku juhendi loomine ja ajakohastamine	0		1	Sihtgrupist lähtuv juhtumikorralduslik juhend on välja töötatud ja KOV-idele kodulehe kaudu kättesaadav
	NEET-olukorras noorte toetamise ja teenuste koostöömudelise lähtuva töö kirjeldamise ja analüüsi IT-lahenduse kontseptsiooni loomine, tehniline teostamine ja kasutamine	0		1	Andmelahendussüsteem on loodud ja/või arendatud
	Analüüsitegevused	0		1	NGTS-i toimimise analüüs on läbiviidud
	Noortetegevustes osalevate spetsialistide arv	0	746	2200	SKA tegevustes osalenud spetsialistide arv
Projekti-spetsiifilised näitajad	Tegevus 4.2 Tervisest tulenevate takistuste tõttu tööturul haavatavamas olukorras olevate inimeste tööturul toetamine				
	Analüüsitegevused	0		1	Töövõime hindamise analüüs on läbiviidud
	Tervisest tulenevate takistustega inimeste teavitustegevus	0		1	Tervisest tulenevate takistustega inimeste teavitustegevus on ellu viidud

Punkt 7. Tegevuste abikõlblikkuse periood

Toetatavate tegevuste abikõlblikkuse periood algab 1. jaanuaril 2024. a ning lõpeb 31. detsembril 2029. a.

Punkt 8. Eelarve

TAT eelarve on 5 407 800,30 eurot, sh ESF+ toetus 70 protsenti ehk 3 785 460,21 eurot, millele lisandub riiklik kaasfinantseering 30 protsenti ehk 1 622 340,09 eurot. Tegevuste ja aastate kaupa on eelarve näidatud TAT lisa finantsplaanis TAT eelarve kulukohtade kaupa.

Punkt 9. Kulude abikõlblikkus

Abikõlblike kulude, sh abikõlbmatute kulude kindlaksmääramisel lähtutakse Vabariigi Valitsuse 12. mai 2022. a määrusest nr 55 „Perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvuspoliitika ja

siseturvalisuspoliitika fondide rakenduskavade vahendite andmise ja kasutamise tingimused“ (edaspidi *ühendmäärus*) §-des 15–17 sätestatust.

TAT-is on abikõlblikud noortele suunatud tegevusega 4.1 seoses noorte esmaste töökogemuste saamise, noortegarantii ning noortegarantii tugisüsteemi nõustamiseks vajalikud, pädevusraamistiku, meetodikate ja koolitusprogrammi väljatöötamise, läbiviimise ja hindamise kulud ning teavitustegevuste kulud. Samuti on abikõlblikud punktis 4.2 toodud toetatava tegevusega seoses töövõimesüsteemi arendamise ja poliitikakujundamisega seotud kulud. Abikõlblikud on ka kõik ühendmääruse § 16 lõike 1 kohased personalikulud. Muuhulgas on abikõlblikud ka lähetuskulud ning tööga seotud kulud nagu näiteks transpordikulud.

Vastavalt ühendmääruse § 17 punktile 8 on kaudsed kulud abikõlblikud ainult lihtsustatud hüvitamisviisidest ühtse määra alusel. Ühtse määra rakendamisel ei tule tõendada ega esitada rakendusüksusele koos maksetaotlusega kaudsete kulude kuldokumente, kulude tasumist tõendavaid dokumente ega kulu aluseks olevaid arvestusmeetodikaid. Seetõttu ei kontrollita ka kaudsete kulude aluseks olevaid kulusid paikvaatluse ega projektauditi käigus. Samuti ei pea osalise tööajaga administreeriva personali üle pidama arvestust ega raamatupidamisarvestuses eristama ühtse määra alusel hüvitatud kaudseid kulusid.

Kaudsed kulud moodustavad 15% TAT tegevuste otsestest personalikuludest.

Punkt 10. Toetuse maksmise tingimused ja kord

Toetuse väljamaksmine toimub ühendmääruse § 27 lõike 1 punkti 1 alusel, v.a kaudsete kulude hüvitamine. Noorte esmase töökogemuse toetamisel, noortemalevad, makstakse toetust standardiseeritud ühikuhinna alusel ja lähtutakse haridus- ja teadusministri 05.04.2023 määruse nr. 10 „Noortemalevate toetuse andmise tingimused ja kord“ §5¹ nimetatud toetuse määradest.

Makse aluseks olevaid dokumente võib esitada vähemalt üks kord kvartalis, kuid kõige sagedamini üks kord kuus. Kuna riigiasutused saavad kulude tasumiseks enne toetuse saamist käibevahendeid riigieelarve seaduse alusel, on nende taastamiseks vaja võimalikult kiiresti esitada rakendusüksusele makseid, et abikõlblikud kulud saaks omakorda lisada Euroopa Komisjonile esitatavasse maksetaotlusse. Kui kalendrikuus makseid ei tehta, siis null-reaga makset esitada ei tule.

Punkt 11. Elluviija ja partneri kohustused

Lisaks TAT-is sätestatule kohalduvad tegevuste elluviijale kõik ühendmääruse §-des 10 ja 11 toetuse saajale sätestatud kohustused. Muu hulgas tuleb erilist tähelepanu pöörata riigihangete seaduse järgimisele.

Rakendusasutuse nõudmisel on elluviija kohustatud esitama TAT eelarve jagunemise aastate ja eelarveartiklite kaupa. Vastav nõue on vajalik sisendina riigieelarve ja tööplaani planeerimise protsessis. Kuna rakendusasutus on aruandekohustuslik tema vastutusalas olevate meetmete elluviimises ning selleks eraldatud toetuse kasutamises, esitab elluviija vastavalt rakendusasutuse palvele eelarve täitmise aruande, mis võimaldab seirata vahendite kasutamist ning vajaduse korral sekkuda (ala- või ülekasutamine) TAT elluviimisse.

Peale TAT kinnitamist tuleb rakendusüksusele esitada väljamaksete prognoos 15 tööpäeva jooksul. Igal aastal tuleb väljamaksete prognoos järgmise eelarveaasta kohta esitada

10. detsembriks või kümne tööpäeva jooksul peale lisaeelarve kinnitamist. Kui väljamaksetaotlused erinevad esitatud prognoosist 25%, tuleb elluviijal esitada järelejäänud eelarveaasta kohta uus väljamaksete prognoos.

Partner peab täitma lisaks TAT-is sätestatud ühendmääruse § 10 lõikes 2 ja §-s 11 kehtestatud kohustusi. Ühtlasi on loetletud täiendavad kohustused, mida partner elluviijale peab esitama ning mis tähtaegadest lähtuma.

Siinkohal on oluline rõhutada, et erinevalt teistest fondidest tuleb ESF+'ist rahastatud tegevustes osalejate kohta koguda nõutavad andmed vastavalt ÜSS2021_2027 § 19 lõikele 3. Osalejate andmeid tuleb sisestada sündmuste infosüsteemi ehk SIS-i, mille kaudu kogutakse infot osalejate kohta.

Punkt 12. Aruandlus

Sätestatakse vahearuanete ja lõpparuande esitamise kohustus ja tähtajad ning aruannetes puuduste esinemise korral nende menetlemise kord. Korrapäraselt esitatud aruanded aitavad jälgida TAT tegevuste edenemist ja tulemuste täitmist ning võimaldavad vajaduse korral juhtida tähelepanu vajakajäämistele ja teha tegevuste elluviimises õigeaegseid muudatusi. Järelaruande esitamise kohustust elluviijal ei ole.

Punkt 13. Käskkirja muutmine

Punktis 13 sätestatakse TAT muutmise kord. Muudatusvajadused peavad olema motiveeritud ja aitama kaasa TAT edukale elluviimisele. Sagedamini kui üks kord kuue kuu jooksul ei ole TAT muutmine mõistlik, arvestades muutmisprotsessi ajamahukust ja sellega kaasnevat halduskoormust. TAT-i muutmine peab põhinema põhjalikel analüüsidel ja planeerimisel, välistades sagedaste paranduste vajaduse. Samuti peavad vajalikud muudatused olema põhjendatud ning läbi kaalutud.

Punkt 14. Finantskorrektsiooni tegemine ja toetuse tagastamine

Viidatakse finantskorrektsiooni otsuste ja toetuse tagasimaksmise õiguslikele alustele.

Punkt 15. Rakendussäte

Majandus- ja tööstusministri 21. juuli 2025. a käskkirja nr 85 „Noorte, kes ei õpi ega tööta, ja tervise tõttu tööturul haavatavamas olukorras olevate inimeste tööturul toetamine“ tunnistatakse kehtetuks.

Käesolev käskkirja kehtestatakse terviktekstina. Tervikteksti eelnõuga muudetakse varasemalt kehtinud käskkirja punkte 2.4, 3.2.1, 3.2.2, 5.1, 6.1, 6.2, 8 ja 10.1 ning käskkirja täiendatakse punktidega 3.1.2, 3.2.4, 4.1.9, 5.2, 6.3.6, 9.1, 9.2, 10.2, 10.3 ja 13. Lisaks muutub varasemalt kehtinud käskkirja punkt 5.2 punktiks 5.3, ja 10.2-10.8 punktideks 10.3-10.10 ja kustutakse punkt 6.5. Muudatused seonduvad uue alategevuse, selle eesmärgi, sihtrühma selgituse ja eelarveliste vahendite lisamisega.

Punktis 2.4 täiendatakse partnerite nimekirja. Lisaks SKA-le on TAT-i partneriks Harno, kes vastutab noortele suunatud esmaste töökogemuste tagamise eest.

Harno valiti TAT partneriks, sest on vastavalt haridus- ja teadusministri 05.04.2023 määruse nr 10 „Noortemalevate toetuse andmise tingimused ja kord“ § 3 nimetatud noortemalevate tegevussuuna rakendaja. MKM partnerina viib Harno ellu sama tegevust täiendavale sihtrühmale, mis lähtub Harno tegevusvaldkonnast ning on mõistlik ka tööjõu ja halduskulude vaates.

Punktis 3.1.2 täpsustatakse, et ennetustegevuse raames toetatakse 13-aastaseid noori.

Punkti 3.2.1 täiendatakse sõnadega „koostöös Sotsiaalkindlustusameti“ ja punkti 3.2.2 sõnaga „Sotsiaalkindlustusameti“, et täpsustada tegevusega seotud partnerit. Muudatus on vajalik, et eristada ja täpsustada kahe erineva TAT partneri vastutust ja tegevusi.

Lisatakse punkt 3.2.4, et määratleda Harno vastutavaks koostöös MKM-iga noortele esmaste töökogemuste saamisel.

Lisatakse punkt 4.1.9, et võimaldada TAT-is toetada noorte esmaste töökogemuste saamist (noortemalevates osalemise kaudu).

Punktis 5.1 täpsustatakse, et punktides 4.1.1–4.1.8 nimetatud tegevuste sihtrühmaks on NEET-olukorras ja -riskis noortega töötavad partneri ja kohaliku omavalitsuse üksuse spetsialistid, elluviija ja noortegarantii tegevuskavas hõlmatud ministriumid ning tegevustega ametialaselt kokkupuutuvad isikud.

Lisatakse punkt 5.2, kus täpsustatakse, et punktis 4.1.9 nimetatud tegevuse sihtrühm on noored, kes on noortemalevas osalemist alustades 13-aastased. Kitsendus on seotud eelkõige sellega, et kuigi noortemalevate sihtrühm on 7–26, nähakse NEET-riski vältimiseks vajadust toetada eelkõige noori vanuses 13, millal on erinevate statistiliste analüüside alusel kõige suurem tõenäosus, et noored soovivad saada just esmaseid töökogemusi. 2023-2025 perioodil osales 13-aastaseid noori vastavalt 1124, 1023 ja 1021. Seega iga aasta veidi enam, kui 1000 noort.

Nimetatud vanuserühma toetamine võimaldab koostoimet ka Eesti Töötukassa alaealiste töötamise toetusega, mis omakorda mõjutab tööandjaid olema avatumad alaealise tööle võtmisel. Näiteks 2025. aastal maksti alaealise töötamise toetust 455-le tööandjale 6445 alaealise eest, kes töötasid 2024. aastal. Maleva ja töötukassa alaealiste töötamise toetamise koosmõjul saame mõjutada positiivselt nii noorte kui tööandjate hoiakuid. Tööandjad saavad kogemuse alaealiste tööle võtmisel ja noored rohkem praktilist teadmist tööturu olemusest ja võimalustest.

Punktis 6.1 täpsustatakse rakenduskava väljundnäitajate sihtrühmasid. Punktides 4.1.1–4.1.8 nimetatud tegevuste puhul arvestatakse sinna hulka riiklikul ja kohalikul tasandil NEET-olukorras ja -riskis noori toetavate spetsialistide arvu ning punktis 4.1.9 nimetatud tegevuse puhul noortemalevates osalenud noorte arvu.

Punkti 6.2 lisatakse punktis 6.1 nimetatud tegevuse 4.1.9 2029. aasta väljundnäitaja ja 2026. aasta vahesihttase. Punktis 4.1.9 nimetatud tegevuse väljundnäitaja 2029. aasta sihttase on 3000 osaluskorda ning 2026. aasta vahesihttase on 750 osaluskorda.

Lisatakse punkt 6.3.6, et täpsustada projektspetsiifilist näitajat. Lisatakse väljundnäitaja noortetegevustes osalevate spetsialistide arv, 2024. a sihttasemega 746 ja 2029. a sihttasemega 2200.

Punktis 8 suurendatakse TAT eelarvet kokku 700 000 euro ulatuses, sh ESF+ osa 490 000 eurot ja RKF osa 210 000 eurot. Lisandunud summa suunatakse noortemalevate avatud taotlusvoorude korraldamise eelarvesse. Kokku on uus TAT eelarve 5 407 800,30 eurot.

Lisatakse punkt 9.1, et täpsustada, et abikõlblike kulude, sh abikõlbmatute kulude kindlaksmääramisel lähtutakse ühendmääruse §-des 15–17 sätestatust.

Lisatakse punkt 9.2, et täpsustada, et toetatavate tegevuste kaudsed kulud on abikõlblikud ühtse määra alusel 15 protsendi ulatuses otsestest personalikuludest.

Punktis 10.1 täpsustatakse alategevusi, mille eest makstakse toetust abikõlblike kulude hüvitamiseks tegelike kulude alusel.

Lisatakse punkt 10.2, et täpsustada alategevuse 4.1.9 abikõlblike kulude toetuse maksmise alust. Noorte malevates osalemise toetuse aluseks on haridus- ja teadusministri 05.04.2023 määruse nr 10 „Noortemalevate toetuse andmise tingimused ja kord“ §5¹ nimetatud toetuse määrad. Perioodil 2026–2029 toetatakse esmaste töökogemuste saamist kogusummana 700 000 eurot.

Lisatakse punkt 10.3, et täpsustada, et toetust makstakse Harnole vastavalt noorte eest, kes on noortemalevas osalemist alustades 13-aastased. Toetust makstakse juhul, kui noortemaleva tegevused on ellu viidud. Noortemalevas osalemine ja tegevuste elluviimine loetakse tõendatuks Harno noortemalevate aruannete kinnitamise käskkirja alusel, milles on kajastatud 13-aastase noore noortemalevas osaletud päevade või ööpäevade arv. Aruanded esitatakse Harnole elektroonilise taotluskeskkonna kaudu vastavalt haridus- ja teadusministri 05.04.2023 määruse nr 10 „Noortemalevate toetuse andmise tingimused ja kord“ § 10 lõikes 1 sätestatule. Sama lõike punktis 2 on sätestatud, et esitatakse maleva vahetuses osalenud noorte arv kokku omavalitsusüksuse ja vanuse lõikes ning maleva tegevustesse sisenemise hetkel 13-aastaste noorte nimed koos isikukoodidega. Selliselt on vastav info kättesaadav ka rakendusüksusele.

Lisatakse punkt 13, kus reguleeritakse käskkirja muutmise seotud asjaolusid.

III Käskkirja vastavus Euroopa Liidu õigusaktidele

Käskkiri on vastavuses Euroopa Liidu õigusega.

Käskkirja koostamisel on arvestatud järgmiste Euroopa Liidu õigusaktidega:

1) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/1060, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfond+, Ühtekuuluvusfondi, Õiglase Ülemineku Fondi ja Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi kohta ning nende ja Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi, Sisejulgeolekufondi ning piirihalduse ja viisapoliitika rahastu suhtes kohaldatavad finantsreeglid;

2) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/1057, millega luuakse Euroopa Sotsiaalfond+ (ESF+) ja tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 1296/2013.

IV Käskkirja mõjud

Käskkirjaga luuakse ja viiakse ellu tegevusi, mis panustavad NEET-olukorras ja NEET-riskis noorte vajaduste lahendamise, et toetada nende arengutakistustest üle saamist ja noorte kujunemist arukateks, tegusateks ja enda tervist hoidvateks inimesteks ning tervisest tulenevate takistuste tõttu tööturul haavatavamas olukorras olevate inimeste tööturul toetamise.

Sotsiaalne mõju, sh sooline võrdõiguslikkus, võrdne kohtlemine ja ligipääsetavus

Läbi TAT tegevuste võimestatakse kohaliku omavalitsuse üksusi NEET-olukorras või -riskis olevate noorte toetamisel ja tõstetakse laiemal ühiskonna teadlikkust NEET-olukorras noorte vajadustest ja toetusvõimalustest. TAT-i tegevused mõjutavad positiivselt NEET-olukorras noorte toetamist kohalikul tasandil. Kohalike omavalitsusi võimestatakse läbi teadmiste ja oskuste tõstmise NEET-olukorras noorte abistamisel, et noored oleks endaga toimetulevad ning panustaks Eesti ühiskonna arengusse. TAT tegevused aitavad vähendada NEET-olukorras noorte arvu ja tõsta NEET-olukorras olevate noorte toetamise kvaliteeti. Teavitustegevuste läbiviimise kaudu tõuseb nii NEET noorte enda kui ka avalikkuse teadlikkus NEET-olukorras noorte toetusvõimalustest, mis omakorda aitavad murda ühiskonnas levivaid stereotüüpe ja muuta hoiakuid ning võimaldavad seeläbi NEET-olukorras olevaid noori paremini toetada.

TAT tegevused võimaldavad tagada rohkemate nooretamalevate kohtade olemasolu üle Eestis. See panustab noorte varase töökogemuse saamisenesse ja aitab vältida NEET-staatusesse langemist. Nooremate vanuserühmade jaoks on õpilasmalev oluline esimese töökogemuse omandamise võimalus: 2023. a töötas õpilasmalevas näiteks 59% kõikidest 13-aastastest töötajatest, Vanuse kasvades maleva roll väheneb. Nooretamalevas osalemine on nii ekspertide, tööandjate kui ka malevakorraldajate kogemuse põhjal turvaline ja kontrollitud viis varase töökogemuse saamiseks, tugevdades noorte tulevast tööturupositsiooni.¹⁴

TAT tegevused avaldavad positiivset sotsiaalset mõju tervisest tuleneva takistusega inimeste tööhõivele läbi ühiskonna ja sihtgrupi teadlikkuse tõstmise ning teadus- ja tõenduspõhiste tööhõive poliitikate kujundamise.

TAT tegevustes jälgitakse ja vähendatakse sooliste stereotüüpide ja väljakujunenud soorollide mõju noorte töö- ja erialavalikutele ning julgustatakse nii tüdrukuid kui poisse valima ka mittetraditsioonilisi ameteid.

TAT panus Eesti 2035 näitajatesse: soolise võrdõiguslikkuse indeks, hoolivuse ja koostöömeelsuse mõõdik, ligipääsetavuse näitaja, tööjõus osalemise määr 15–74-aastased.

Regionaalareng

TAT-i tegevused panustavad regionaalarengusse ja „Eesti 2035“ näitajasse „Tööjõus osalemise määr 15–74-aastased“, kuna läbi kohalike omavalitsuste toetamise NEET-olukorras noorte abistamisel on võimalik tõsta NEET-olukorras noortele pakutavate teenuste kvaliteeti üle terve Eesti, mille tulemusel jõuab rohkem noori hõivesse. Varasemad NEET-olukorras noortele suunatud tegevussuundade mõjuanalüüsid^{15 16} on välja toonud NEET-olukorras ja -riskis noorte jätkuva valdkondadeülese toetusvajaduse, senise valitud lähenemise tõhususe ning riiklike ressursside suunamist üle Eesti. Noore sujuva koolist tööle jõudmise üheks mõjuriks on see, kus noor elab ja üles kasvab ning millised võimalused selles piirkonnas on. Noortele mõeldud toetusvõimaluste ligipääs ja kättesaadavus ei ole võrdne kõigis kohalikes omavalitsustes, mistõttu ei ole noore toetamine Eesti eri piirkondades ühtlane.

¹⁴ Ester, J., Kendrali, E., Kletter, T., Lehari, M. ja Pall, K. (2025). Alaealiste töökogemuse omandamise toetamine. Lõpparuanne. Tallinn: Mõttekoda Praxis.

¹⁵ <https://www.ibs.ee/publikatsioonid/noortegarantii-tugisüsteemi-rakendamise-moju-ja-tulemuslikkuse-analuus/>

¹⁶ https://www.hm.ee/sites/default/files/documents/2022-10/civitta_esf_noortemeetme_vahehindamine_-_lopparuanne_07022020.pdf

Regiooniti on viimastel aastatel arvuliselt 15–29-aastaseid NEET-olukorras noori kõige rohkem Põhja-Eestis (2022. a 8700, sh Tallinnas neist 6900, 2024. a 9500, sh Tallinnas 7600), moodustades NEET-olukorras noorte koguarvust olenevalt aastast 41–46%. Samas on NEET-olukorras noorte osatähtsus vastava piirkonna tööelistest 15–29-aastastest noortest olnud kõige kõrgem Kesk-Eestis (2022–2023. a 12-16%, kuid märgtavalt alanenud 2024. a (8%), Kirde-Eestis (2024. a märgtavalt tõusnud 10–13%-lt 17%-ni) ja Lääne-Eestis (2024. a veidi tõusnud 11–12%-lt 14%-ni). Põhja-Eestis on see näitaja olnud üldjuhul kõige madalam, jäädes 9% juurde, välja arvatud 2024. a, mil Kesk-Eestis oli näitaja 8%. Regionaalsest vaatest on oluline arvesse võtta ja toetada lisaks sihtgrupi koguarvule piirkondi, kus nii üldine töötuse määr (sh noorte töötuse määr) kui ka NEET-olukorras noorte määr on keskmisest kõrgemad.

Regionaalsest vaatest on sarnane olukord töajõus osalemise määra osas. 15–74-aastaste isikute töajõus osalemise määr on viimastel aastatel olenemata vanuserühmast olnud kõige madalam Kirde-Eestis (2024. a oli see 31,6% 15–24.-aastaste seas, 89,2% 25–49-aastaste seas ja 57% 50–74-aastaste seas). Sellele järgneb nooremas (15–24-aastased) ja keskmises (25–49-aastased) vanuserühmas olenevalt aastast kas Lõuna- või Lääne-Eesti (2024. aastal oli Lääne-Eestis noorte töajõus osalemise määr 38,7% ja keskmises vanuserühmas 89,4%, Lõuna-Eestis oli see paari protsendipunkti võrra kõrgem). Vanema vanuserühma puhul on Kirde-Eesti järel näitaja madalaim Kesk-Eestis (2024. a 60,3%). Maakonniti olid 2022. aasta lõpu seisuga kõige madalamad 15–74-aastaste töajõus osalemise määrad Valga (58,3%), Ida-Viru (61,4%), Põlva (61,6%) ja Lääne-Viru (65%) maakonnas. 2024. aastal on olukord veidi muutunud, kuna nelja madalaima töajõus osalemise määraga maakondade hulgas on lisaks Ida-Viru (66,5%), Põlva (66,5%), ja Valga (68,7%) maakonnale Lääne-Viru maakonna asemel Saare maakond (68,7%). Vastava teadmisega on arvestatud ja piirkondade ühtlasema noori toetavate teenuste tagamiseks suunatakse perioodil 2024–2029 kohaliku omavalitsuse üksustele ja noori toetavatele kohaliku omavalitsuse üksuste allasutustele vajalikku spetsiifilist tuge (nt tugisüsteemi kasutamine, rahaliste lisaressursside leidmine, spetsialistidele suunatud piirkondlikud koolitused ja õppekäigud jmt).

TAT-i tegevuste kaudu soovitakse võimestada kohalike omavalitsuse üksusi nägema teiste piirkondade noorte toetamise potentsiaali ja mõtestada oma noorte toetamist lisaks omavalitsuse enda võimalustele omavalitsuste- või maakondade üleselt, rakendades selleks 2021–2022 perioodil Haridus- ja Noorteameti, Sotsiaalkindlustusameti, Haridus- ja Teadusministeeriumi ja Sotsiaalministeeriumi koosloomes välja töötatud riiklikku valdkondadeülelt koostöömudeli rakendamist kohalikele omavalitsustele. Koostöömudeli üks eesmärke ja soovitusi on tegevuspiirkonnas algatada omavalitsuste- ja valdkondadeülene partnerlusel põhinev võrgustik, mis võimaldab näha ühisosasid ja lahendada ühiselt noorte toetamisega seotud tugitegevuste ligipääsu ja kättesaadavusega seotud probleemkohti. Piirkondade ühistest lahendusvajadustest lähtuvalt loodud võrgustikul on suurem ressursiline potentsiaal jätkata tööd ka peale projekti lõppemist NEET noorte toetamiseks. Noorte õigustatud ootuse printsiibist saada tuge olenemata sellest, millises piirkonnas ta elab, jälgitakse TAT punkti 4.1 tegevuste elluviimisel nii omavalitsuste kui regioonide vaatest NGTS-i toimimist ja tõhusust noorte toetamisel ning pakutakse vajadusel lisatuge teavitustöö, kovisioonide või koolituste osas.

Lisaks on elluviidavate tegevuste kontekstis oluline, et üle terve Eesti erinevate kohalike omavalitsuste ja laiemalt maakondade toetamisel võetaks arvesse ühe või teise piirkonna eripärasid, nt Hiiu ja Saare maakonna toetamisel saarte olemust; Ida-Virumaa kohalike omavalitsuste toetamisel integratsiooni ja keeleküsimumisi; Kagu-Eestis sarnaselt Ida-Virumaale kõrge töötuse ja erinevate kultuurikontekstidega arvestamine. Regionaalset tasakaalustatust suurendava sekkumise eripäradega arvestamise aluseks on lisaks üldisele piirkondlikule sihtgrupi

statistikale nagu NEET-olukorras noort kogu arv, NEET-olukorras noorte ja noorte töötuse määr ja kohalikele omavalitsustele loodud riskitunnuste analüüsimudel¹⁷, mis võib suurendada NEET-olukorda sattumise tõenäosust.

TAT tegevuste raames läbi viidavate erinevate analüüside ja uuringute läbiviimisel on oluliseks eesmärgiks muuhulgas analüüsida ka regionaalset mõju.

Keskkond/kliima

Perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava DNSH (ingl *do no significant harm* ehk ei kahjusta oluliselt) analüüs leidis, et kavaga ette nähtud sekkumistel hinnanguliselt olulist kahjulikku mõju DNSH printsiibi alusel ei ole.

TAT tegevuste elluviimisega ei kaasne otsest positiivset muutust ega ka negatiivset mõju keskkonnahoiu ja kliima eesmärgile. Ootus on, et rahastatavad tegevused ei suurendaks negatiivset keskkonnamõju, väärtustaks osapooli, kes tegelevad teadlikult säästliku keskkonnakasutusega, ning teenuste ja toodete hankimisel lähtutaks keskkonnahoidlike hangete kriteeriumitest. Keskkonnahoidlik riigihange on protsess, mille käigus ametiasutused püüavad hankida selliseid kaupu, teenuseid ja ehitustöid, mille keskkonnamõju on kogu nende olelusringi jooksul väiksem, kui sama põhiülesandega kaupadel, teenustel ja ehitustöödel, mida muul juhul hangitaks.

Andmekaitsealane mõjuhindang

TAT raames on isikuandmete töötlemine vajalik tegevuste 4.1 ja 4.2 raames. Erinevates toetavates tegevustes nagu koostööseminarid ja koolitused ning esmaste töökogemuste saamiseks noortemalevates osalevate inimeste kohta tuleb koguda isikuandmeid, mis on vajalikud toetatavate tegevuste elluviimisel ning õigusaktides ettenähtud andmekorje ja TAT järelevalve teostamiseks (ÜSS2021_2027 § 19 lg 1).

Tegevuse 4.1 raames viiakse ellu infotehnoloogilise andmevahetussüsteemide loomine ja arendamine, mis eeldab esmalt koostöös spetsialistidega noori toetavate või töö analüüsimiseks vajalike tunnusandmete kaardistamist, pärast mida on võimalik otsustada, milline infotehnoloogiline vahend luuakse või arendatakse. Süsteemiga seotud planeeritavate kogutavate isikuandmete vaatest viiakse läbi vajalik andmekaitsealane mõjuhindang.

Isikuandmed kogutakse tegevustes osalemise nõusoleku alusel ning tegemist on väikese riivega andmetega ainult toetatavatesse tegevustesse registreerumise korral. Kogutavateks andmeteks on osaleja nimi, asutuse nimetus, ametinimetus, kontaktandmed ja isikukood. Noortemalevates osalevate noorte puhul annavad lapsevanemad kinnituse õiguse andmeid koguda ja töödelda.

Indikaatori „osaluskordade arv“ raames kogutakse koolitustel ja õppevisiitidel osalejate kohta lisaks ka osalejate andmeid, mis on nimetatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/1057 artiklis 17 ning I lisas vastavalt ÜSS2021_2027 § 19 lõikes 3 sätestatule ning need tuleb esitada rakendusüksusele läbi e-toetuse infosüsteemi SIS (sündmuste infosüsteem).

Toetatavad tegevused ei ole otseselt seotud NEET-olukorras noorte nõustamistegevustega, seda teevad KOV-id TAT tegevustega seotud avatud taotlusvoorude projektide raames.

¹⁷ Haridus- ja Noorteamet. (2023). “Mis mõjutab noorte NEET-staatusesse langemist? Analüüsi aruanne.”

Sotsiaalteenuste ja -toetuste andmeregistri (STAR) andmekogu alusel kasutab SKA vaid vastavate tegevuste üldist statistikat.

MKM koos partnerite SKA ja Harnoga töötlevad isikuandmeid kooskõlas kehtivate õigusaktidega, sealhulgas kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EÜ) 2016/679 füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ning selliste andmete vaba liikumise ja direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta. Lisaks säilitatakse andmeid ÜSS2021_2027 § 18 sätestatud dokumentide säilitamistähtaaja lõpuni ja rakendatakse asjakohaseid meetmeid, et kaitsta isikuandmeid juhusliku või ebaseadusliku hävitamise, juhusliku kaotamise, muutmise, lubamatu avalikustamise või ligipääsu eest.

V Käskkirja kooskõla valikukriteeriumitega

TAT tegevused vastavad perioodil 2021–2027 seirekomisjonis kinnitatud üldistele valikukriteeriumitele.

1. TAT kooskõla valdkondlike arengukavadega, mõju rakenduskava erieesmärgi ja meetme eesmärkide saavutamisele

TAT mõju rakenduskava erieesmärgi ja meetme eesmärkide saavutamisele on kirjeldatud TAT punktis 1. Kooskõla riiklike ja valdkondlike arengukavadega on kirjeldatud TAT punktis 3 ja seletuskirja II peatükis. TAT mõju meetmete nimekirjas nimetatud näitajasse on kirjeldatud seletuskirja punktis 4.

2. TAT-i põhjendatus

TAT tegevused aitavad kaasa meetme „Kõrge tööhõive taseme saavutamine ja hoidmine“ eesmärgi saavutamisele. TAT eesmärgi, vajalikkuse ja eesmärgi saavutamiseks tehtavate tegevuste põhjalik kirjeldus on esitatud seletuskirja I ja II peatükis.

3. Kuluefektiivsus

Planeeritud eelarve kujunemist on kirjeldatud eelarve seletuskirjas. Eelarve planeerimisel lähtutakse varasematest kogemustest sama tüüpi kulude tegemisel ja seda korrigeeritakse vajaduse korral tarbijahinnaindeksi prognoositava muutusega. Uut tüüpi kulude planeerimisel uuritakse hindasid turult või töötatakse need ise välja.

4. Elluviija ja partneri suutlikkus projekti ellu viia

TAT tegevuste elluviijaks on Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi tööhõive osakond ja partneriteks Sotsiaalkindlusamet ning Haridus- ja Noorteamet. Partnerid on selleks nõusoleku andnud. Sotsiaalkindlustusametil ja Haridus- ja Noorteametil on kompetents ja võimekus tegevusi ellu viia, olles sarnaseid tegevusi ESF toel ellu viinud ka perioodil 2014–2020. Ühtlasi on Sotsiaalkindlustusamet ja Haridus- ja Noorteamet peamiseks kompetentsikeskuseks, toetamaks kohalikke omavalitsusi NEET-olukorras ja riskis noorteni jõudmisel ja abistamisel. Sotsiaalkindlustusamet on nõustanud kohalikke omavalitsusi eelkõige noortegarantii tugisüsteemi ja Haridus- ja Noorteamet noortevaldkonna teenuste elluviimisel.

5. Kooskõla Eesti pikaajalise arengustrateegia aluspõhimõtete ja sihtidega

Kooskõla „Eesti 2035“ aluspõhimõtete ja sihtidega on hinnatud TAT punktis 1.1 ning seletuskirja IV osas.

VI Käskkirja kooskõlastamine

Käskkirja eelnõu esitati eelnõude infosüsteemi (EIS) kaudu kooskõlastamiseks Rahandusministeeriumile, Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumile, Haridus- ja Teadusministeeriumile ja Kliimaministeeriumile ja e-posti teel Riigi Tugiteenuste Keskusele ja Ühtekuuluvuspoliitika fondide võrdõiguslikkuse kompetentsikeskusele ning arvamuse avaldamiseks Sotsiaalkindlustusametile ja Haridus- ja Noorteametile. Samuti edastati eelnõu EISi kaudu arvamuse avaldamiseks ühtekuuluvuspoliitika 2021–2027 rakenduskava seirekomisjonile ja Euroopa Komisjonile. Esitatud tähelepanekud ja nendega arvestamine on kajastatud kooskõlastustabelis.

Seletuskirja lisad:

1. Põhiõiguste hartaga ja puuetega inimeste õiguste konventsiooniga arvestamise kontroll-leht.
2. Riskide hindamise tabel.
3. Kooskõlastustabel.